

Norsk hydrologisk komité

En ny giv i samarbeidet mellom hydrologiske institusjoner i Norge

Av Egil Skofteland

Egil Skofteland er ansatt som sekretariatleder i Norsk hydrologisk komité.

1. Historikk

Under UNESCO's 17. generalforsamling i 1972 ble det besluttet å igangsette Det internasjonale hydrologiske program (IHP) fra 1. januar 1975. Programmet er ikke tidsbegrenset, men vil løpe i 6-års etapper. Hensikten er «gjennom internasjonalt samarbeid å fremme undersøkelser av vannressurser og vannkvalitet, så vel som å øke de nasjonale muligheter for å skape et vitenskapelig fundament for en mer rasjonell utnyttelse av vannet, og for å beskytte det mot forurensning».

IHP kan på mange måter betraktes som en fortsettelse og en styrking av det internasjonale og nasjonale samarbeid som ble startet opp under Den internasjonale hydrologiske dekadé (IHD) som gikk over perioden 1965—74.

I resolusjonen fra UNESCO inngår også en oppfordring til medlemstatene om å etablere nasjonale hydrologiske komitéer. Denne oppfordring ble tatt til følge fra norsk hold, og forberedelsene til en hydrologisk ko-

mité ble satt i gang ved slutten av IHD-perioden.

Etter mange forsinkelser ble representanter til Norsk hydrologisk komité for perioden frem til 1. januar 1981 oppnevnt av Industridepartementet i juni 1976, og komitéen kunne holde sitt konstituerende møte i oktober samme år. Fagsjef Jakob Ottesen, NVE, ble valgt til komitéens første formann.

2. Mandat og sammensetning

Komitéen ble av Industridepartementet gitt et meget omfattende mandat på åtte punkter:

- 1) Komitéen skal være rådgivende for myndighetene i hydrologiske spørsmål som krever institusjonssamarbeid.
- 2) Komitéen skal fremme en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom norske institusjoner med arbeidsoppgaver innen hydrologi, og kunne foreslå organisatorisk samarbeid mellom institusjoner.

- 3) Komitéen skal bidra til å koordinere kartleggingen av landets vannressurser.
- 4) Komitéen skal foreta en kontinuerlig langtidsvurdering av norsk hydrologisk virksomhet.
- 5) Komitéen skal kunne initiere forskning, i samarbeid med berørte forskningsråd, særlig hvor institusjonsarbeid er nødvendig.
- 6) Komitéen skal søke å fremme hydrologisk undervisning på alle nivåer, og om nødvendig søke å stimulere rekrutteringen av forskere i hydrologi.
- 7) Komitéen skal koordinere norsk deltakelse i nordiske og internasjonale hydrologiske programmer, og lede gjennomføringen av den norske nasjonale del av slike programmer.
- 8) Komitéen skal drive informasjonsvirksomhet innad og utad for å spre kunnskap om hydrologi og praktisk anvendelse av hydrologiske metoder.

Komitéen har i dag 20 medlemmer, som representerer alle sentrale operative tjenester innen hydrologi, institusjoner med forsknings- og undervisningsoppgaver innen hydrologi, brukere av hydrologisk informasjon, samt forskningsrådene.

Til å ta seg av de løpende arbeidsoppgaver ble det valgt et arbeidsutvalg på 7 medlemmer. Meteorologisk institutt, Norges geologiske undersøkelse og Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen er fast representert i arbeidsutvalget. De andre 4 medlemmer velges av komitéen for 3 år av gangen. For tiden er disse: Norges

almenvitenskapelige forskningsråd, Norges Landbrukshøgskole, Norges Tekniske Høgskole og Reguleringsforeningenes Landssammenslutning. Man har således oppnådd en meget allsidig og spennende sammensetning av arbeidsutvalget, hvor de vesentlige interesser innen norsk hydrologi er representert.

Både nasjonalt og internasjonalt har det i de senere år vært en sterk tendens til øket oppmerksomhet overfor vann som en begrenset og meget følsom naturressurs. I Norge er de mange tiltak mot den økende forurensning et eksempel på dette. Med sin brede faglige sammensetning vil Norsk hydrologisk komité i fremtiden kunne spille en viktig rolle som et rådgivende organ for våre myndigheter i hydrologiske spørsmål. Også de samarbeidsprosjekter som drives i komitéens regi kan betraktes som ledd i arbeidet med å skaffe bedre forståelse og oversikt over landets vannressurser.

3. Faglig program

Det nasjonale program er lagt opp som en tredeling i et basisprogram, et forskningsorientert program og et brukerorientert program. For 1977 bevilget myndighetene kr. 808 000,— til gjennomføring av basisprogrammet, og et årlig beløp av denne størrelsesorden er forutsatt bevilget frem til og med 1981.

3.1. Basisprogrammet

Prosjektene som danner basisprogrammet kan i store trekk samles under overskriften «Vannbalanseundersøkelser». Ved Meteorologisk In-

stitutt er det ansatt en hydrometeorolog, og i NVE er det ansatt to statshydrologer som skal arbeide med oppgaver innen dette fagområde. Her vil bl. a. inngå utvikling og testing av matematiske modeller, utprøving av instrumenter for tilfredsstillende data-innsamling, utvikling av metodikk og konstruksjon av hydrologiske karter, samt snøhydrologi. En meget viktig del av snøhydrologien vil bli å opprette en operativ snøtjeneste overfor brukere, f. eks. til bruk for tilsigsprognosering til kraftverk.

I Samdalen, ca. 15 km sørvest for Bergen, er det i komitéens regi under opprettelse et hydrologisk feltforskningsområde. Geofysisk institutt ved Universitetet i Bergen vil stå for den daglige ledelse av disse undersøkelsene, og man håper at dette området kan benyttes til forskjelligartet hydrometeorologisk forskning. Bl. a. vil prosjektet «Sur nedbørs innflytelse på skog og fisk» legge noen av sine undersøkelser hit. Hele feltforskningsområdet er ca. 50 km², men et delområde (Dyrdalen) på ca. 3,9 km² vil bli avgrenset til mer spesielle undersøkelser. Her vil det bl. a. bli bygget en måledam for nøyaktig registrering av avløpet.

Det største enkeltprosjekt innen basisprogrammet er opprettelse av et landsomfattende observasjonsnett for grunnvann. En rekke institusjoner observerer i dag ulike parametre vedrørende grunnvann, men arbeidet er ikke koordinert. Målsettingen for prosjektet er å opprette et stasjonsnett hvor alle relevante data vedrørende grunnvann blir innsamlet etter de samme rutiner. Prosjektet vil bli drevet som et samarbeidsprosjekt mel-

lom NGU og NVE. Fra Norsk hydrologisk komité er det for 1977 bevilget kr. 349 000,—, og med midler bevilget fra Miljøverndepartementet, NGU og NVE er det i alt kr. 509 000,— til rådighet for dette prosjektet i 1977.

Under basisprogrammet bevilger også komitéen tilskudd til drift av et feltforskningsområde ved Trondheim, som drives av Institutt for vassbygging, NTH. Videre mottar Norsk Polarinstittutt et mindre beløp til glasihydrologiske undersøkelser på Svalbard.

3.2. Forsknings- og brukerorientert program

Til disse to programmer er det ikke bevilget midler av myndighetene, og programmenes faglige innhold er under utredning. Videre planlegging her vil imidlertid bli et meget viktig arbeid for komitéen den første tiden fremover.

En av komitéens vesentligste oppgaver er å koordinere den aktivitet som foregår ved de forskjellige institusjoner med oppgaver innen hydrologi. Når det gjelder forskning, vil samarbeid mellom institusjoner ofte være fruktbart og kanskje nødvendig, og sekretariatet mottar gjerne forslag til prosjekter som kan innpasses i det forskningsorienterte program.

Når det gjelder brukerprogrammet, er det nylig sendt et rundskriv til alle større brukere av hydrologiske data med anmodning om å sende inn forslag til aktiviteter innen dette programmet. Komitéen vil anmode alle brukere til å benytte denne anledningen til å peke på områder hvor øket innsats er påkrevet.

4. Nordisk og internasjonalt hydrologisk samarbeid

Det er også i Danmark, Finland og Sverige etablert hydrologikomiteer på linje med den norske komitéen, og det foregår et nært samarbeid mellom de fire sekretariater. Island er dessverre ennå ikke kommet med her, men man håper at også Island snart kan trekkes inn i dette nordiske hydrologisamarbeidet.

Det første nordiske IHP-møtet ble holdt i Danmark 2.—4. mars 1976. Møtets formål var å drøfte innhold og organisasjon av nordisk hydrologisk samarbeid under IHP. Det formelle samarbeidsorgan er nå Koordineringskomitéen for hydrologi i Norden (KOHYNO), hvor hvert land deltar med ett medlem. Komitéens sekretariatleder deltar for Norge.

Det er opprettet seks nordiske hydrologiske faggrupper over emnene feltforskningsområder, urban hydrologi, nordisk hydrologisk terminologi, u-landsorienterte aktiviteter, hydrologisk regionalisering og kvalitetsanalyse av vannstands- og avløpsdata. En rekke nordiske ekspertmøter, seminarer etc. er holdt, og flere er under planlegging.

I det internasjonale samarbeidet deltar norske eksperter innen UNESCO og WMO. Finland er i inneværende periode Nordens representant i The Intergovernmental Council of the International Hydrological Programme (UNESCO). Her blir målsetting og gjennomføring av det internasjonale program behandlet og fastlagt.

Tidsskriftet «Vannet i Norden» er nå overtatt av Nordisk hydrologisk forening, og blir trykket i Sverige.

Sekretariatene ved de nasjonale nordiske hydrologikomiteer vil imidlertid fremdeles bidra vesentlig til tidsskriftets innhold.

5. Sekretariat

Komitéens sekretariat har kontorer i NVE's lokaler i Oslo. Bemanningen er sekretariatleder og kontorfullmektig, og i tillegg er de to statshydrologer som er ansatt under komitéens basisprogram også knyttet til sekretariatet.

Norsk hydrologisk komité er ennå bare i oppbyggingsfasen, og sekretariatet vil benytte denne anledningen til å oppfordre både institusjoner og enkeltpersoner til å bruke komitéen som et redskap til å løse hydrologiske spørsmål, særlig dersom institusjons-samarbeid er nødvendig. Sekretariatet ser det som en meget viktig oppgave å fungere som en informasjons-sentral for hva som skjer innen faget hydrologi, særlig i Norge og Norden, og er derfor helt avhengig av selv å bli informert. Kommunikasjonen er i dag meget tilfredsstillende med flere institusjoner, men samarbeidet kan utvilsomt bygges videre ut.

Som et ledd i komitéens informasjonsvirksomhet, er det ved sekretariatet under oppbygging et hydrologisk fagbibliotek. Man vil her forsøke å samle den hydrologiske litteratur som utkommer innen Norden, særlig det som ellers ikke er vanlig tilgjengelig ved de større biblioteker. Med dette menes rapporter, meddelelser, utredninger o.l. som utarbeides ved de nordiske hydrologiske institusjoner eller av enkeltpersoner, og som man kan anta har interesse for andre nor-

diske kolleger innen faget. Litteraturen vil så foreligge til utlån, og liste over tilvekst vil bli publisert i hvert nummer av tidsskriftet «Vannet i Norden».

Det anmodes derfor om at et eksemplar av aktuelle publikasjoner tilsendes komitéens sekretariat for registrering i fagbiblioteket. Alternativt kan det være tilstrekkelig med liste over publikasjoner som vil foreligge til utlån et annet sted. Vår adresse er:

Norsk hydrologisk komité
Sekretariatet
Postboks 5091 - Majorstua
Oslo 3

Komitéen vil også selv foreta publisering i en egen serie. Her vil vi publisere resultatene fra komitéens prosjekter samt eventuelle utredninger av hydrologiske spørsmål hvor komitéen har vært engasjert. Første nummer i denne serien vil utkomme om kort tid, og behandler utdanning i hydrologi i Norge, behov og tilbud.